

ståen. Siden århundredskiftet er »Schriften des Vereins für Schleswig-Holsteinische Kirchengeschichte« udkommet, mens »Nordelbingen« fra 1923 dækker så væsentlige sider af historien som kunst- og kulturhistorie (incl. materiel folkekultur), litteratur- og forhistorie. Forhistorien har desuden sit eget tidsskrift »Offa«. Siden 1962 udkommer et særligt personallhistorisk tidsskrift (»Familienkundliches Jahrbuch für Schleswig-Holstein«), og »Christiana Albertina«, der belyser Kiels Universitets historie, kan også nævnes i denne sammenhæng. Når den kyndige og omhyggelige udgiver af »Zeitschrift«, professor dr. Olaf Klose, på denne baggrund betoner, at kun en del af den videnskabelige historiske litteratur fremkommer i »Zeitschrift«, kan det være rigtigt nok, men det rokker ikke ved dets position som det førende tyske tidsskrift til belysning af skiftende tiders forhold mellem Elben og Kongeåen.

Bind 100 indeholder som sædvanlig et fyldigt afsnit med anmeldelser og en række væsentlige afhandlinger om vidt forskellige emner. Kurt Jürgensen skildrer i *25 Jahre Landdessatzung für Schleswig-Holstein* etableringen af Schleswig-Holstein som en delstat i Den tyske Forbundsrepublik. Inden for den nyeste tids historie falder også Peter Hopp: *Bodenkampf und Bauernbewegung. Von der Anfangsphase der Kreditanstalt Vogelgesang bis zum Ende der Sammlungsbewegung. Ein Beitrag zur Geschichte der deutschen Minderheit in Nordschleswig* og Gerd Callesen: *Die Arbeiterbewegung in Nordschleswig 1872-1878. Hauptzüge ihrer Entwicklung*. Der bringes endvidere to afhandlinger inden for den holstenske middelalderhistories mest traditionsrige forskningsområder, nemlig Erich Hoffmann: *Beiträge zum Problem des »Volksadels« in Nordelbingen und Dänemark* og Ulrich Lange: *Grundlagen der Landesherrschaft der Schauenburger in Holstein*. Hoffmanns afhandling parallelliserer på flere punkter den holstenske adels stilling i det 12.-13. århundrede med den danske adels i den tilsvarende periode, og afhandlingen er et eksempel på, at god forskning i Slesvigs og Holstens historie ikke alene henter inspiration syd for Elben, men også i Norden. Sluttelig skal omtales *Briefe des preussischen Gefreiten Wilhelm Gahter aus dem Jahre 1864 vom Kriegsschauplatz. Ausgewählt und erläutert von Jochen Bracker*, der giver et værdifuldt indblik i en almindelig preussisk soldats oplevelse af og tanker om krigen. Såvidt man kan forstå, er han en god soldat, der gør sin pligt, men sandelig uden begejstring. Hans interesse for de preussiske krigsmål er mest bestemt af hans ønske om at vende tilbage til fædrenejden ved Rhinen. Ved Dybbøl er han bange, og han gør intet forsøg på at stille sig selv i helteposur. Her møder vi ikke et menneske, der føler sig i en stor sags tjeneste eller besmykker krigen med fraser. Derimod giver brevene indtryk af den meniges dårlige forplejning og nedværdigende behandling, mens han håber på at slippe fra krigen med livet i behold.

Esben Albrechtsen

Peter Michelsen: *Ostenfeldgården på Frilandsmuseet*. Nationalmuseet, Kbh. 1976. 94 s. ill. Kr. 24,50.

Blandt de få bygninger, der i 1901 markerede det nye indslag i dansk museumsverden, Frilandsmuseet, var også en gård fra Ostenfeld i Sydslesvig. Den har siden indtaget en særegen plads i museets virke, oprindeligt som eksempel på en oldtidsagtig form for boligindretning, nu som et modstykke til de andre danske bondebygninger i museet. Historien om gårdens erhvervelse har et nationalpolitisk indslag. I en art kapløb mellem danske og tyske blev den gård, man først havde udset sig, købt af borgmesteren i Husum og flyttet til denne by, hvor den stadig er at se. Det lykkedes dog at erhverve en anden gård af samme type, og den står nu i Lyngby som eksempel på den nordligste forekomst af

hallegården på dansk folkegrund, hvor iøvrigt det sydslesvigske mål har holdt sig op til vor tid. Om problemerne ved gårdens nedtagning, genrejsning, indretning og oprindelige funktion giver Michelsen grundig besked, ligesom han placerer gårdtypen i dens europæiske sammenhæng. Til slut: kildeværdien. Genspejler gården virkeligheden? Michelsen besvarer spørgsmålet med et ja med de begrænsninger, som nu engang knytter sig til museumsmateriale. I sin fremmedartede og monumentale udformning knytter der sig romantik til Ostenfeldgården. Bernhard Olsen, der erhvervede gården, har næppe følt dette som en modsætning til den saglighed, hvormed han iøvrigt arbejdede, og Michelsen, hans sene efterfølger, frygter heller ikke, at romantikken skal fortegne museets egentlige opgave, idet han finder, at publikums sværmeriske interesse for livet på landet i gamle dage er et udmærket udgangspunkt for oplysning og fornuftig belæring. Romantikken gør det muligt at komme på talefod med et nyt publikum med behov for oplysning. Den her nævnte bog dækker dette behov et meget langt stykke.

Sigvard Skov

Nyköpings stadshistoria. Utg. av Nyköpings kommuns stadshistoriekommitté under redaktion av Stellan Dahlgren. I-II, Nyköping, 1973. XV+966 s. (incl. registre).

Byhistorisk forskning i Sverige har forlængst markeret sig som toneangivende i Skandinavien. Siden 1919 har man haft stadshistoriska institutionen som koordinerende faktor, og fornylig er der blevet etableret en forskergruppe under ledelse af Ingrid Hammerström, der har taget emnet jämförande stadshistoria op i projektform (jfr. SHT 4, 1975, s. 472 ff.). Endelig har en lang række bymonografier set dagens lys i de senere år.

Til disse sidstnævnte slutter sig den næsten 1000 sider store Nyköpings historia. Trods titlen skal man ikke vente sig en komplet eller sammenhængende fremstilling af byens historie. Fra starten i begyndelsen af 1960'erne er planlægningen og udarbejdelsen af det store værk foregået i nært samarbejde mellem den af Nyköping nedsatte byhistoriekommitté og historiska institutionen i Uppsala. Nyköping kommunes ønske med et sådant arrangement har naturligvis været at sikre sig et højt fagligt niveau. Fem yngre historikere påtog sig hver at udarbejde en større selvstændig undersøgelse af et udvalgt emne eller tema fra byens historie, men fik samtidig mulighed for at anvende deres respektive afhandlinger til egen meritering, hvilket resulterede i en licentiatafhandling og fire disputatser.

Nyköping, der ligger ved Østersøen ca. 100 km syd for Stockholm, har aldrig været nogen stor by, og man kan heller ikke hævde, at byen på påfaldende måde har markeret sig i Sveriges historie. Alene eksistensen af det kgl. slot Nyköpingshus, især da dette var hertug Karl af Södermanlands »residens« 1568-1592, synes at have hævet byen ud af den rent lokale sammenhæng. Christer Öhman, der i afhandling nr. 2 behandler denne epoke med hovedvægten på sociale og økonomiske forhold, påviser, at hofholdningen på slottet i betydelig grad stimulerede byens økonomi og betingede fremvæksten af en ny borgerlig overklasse af udenlandske og svenske købmænd og storhandlende. Det synes også, som om adelen har taget del i dette handelsopsving, der desuden finder sin forklaring i den ekspansive svenske Østersøpolitikens behov.

Byens historie før 1568 er overskueligt udredt af Lars Karlén, der behandler tilblivelsen og det politiske og økonomiske liv i middelalderen og ældre Vasatid. Christer Öhmans fremstilling standser 1622, og næste afhandling af Ann-Marie Petersson behandler alene 1700-tallets Nyköping med særligt henblik på den kommunalpolitiske udvikling. Dette tema fortsættes af Uno Westerlund, der i en afhandling med titlen: Borgarsamhällets